

Mr. sc. Zoran Malenica, viši predavač
Pravnog fakulteta Sveučilišta u Splitu

RASPROSTRANJENOST I BORBA PROTIV SIROMAŠTVA U REPUBLICI HRVATSKOJ

UDK: 364.65 - 058.34 (497.5)

Primljeno: 15. 02. 2007.

Izvorni znanstveni rad

Osnovna ideja ovoga rada je da se posljednjih godina vrlo malo radi na planu borbe protiv siromaštva u hrvatskom društvu. O problemu siromaštva na političkom planu se raspravlja pretežno na nivou političke fraze, a ne na način zbiljskog nastojanja da se taj fenomen značajnije smanji. U nastojanju da se doprinese takvom pristupu, u prvome dijelu ovoga rada se na sustavan način iznose rezultati svih značajnijih istraživanja siromaštva kod nas u posljednjih desetak godina. Istovremeno se ukazuje i na metodološke razlike u tim istraživanjima te iznosi stav da problem rasprostranjenosti siromaštva u hrvatskom društvu još nije dovoljno istražen. U drugome dijelu rada iznosi se teza da postojeće mjere socijalne politike nisu dovoljno efikasne u pogledu njihovog utjecaja na smanjivanje stope siromaštva. Da bi se stopa siromaštva značajnije smanjila potrebno je učiniti bitne promjene na makro planu društva kao što su: ubrzati smanjivanje regionalnih razlika u stupnju razvijenosti između pojedinih regija u Hrvatskoj, poreznim i drugim mjerama smanjiti prevelike razlike u plaćama između pojedinih sektora gospodarstva, ostvariti godišnje stope rasta BDP-a između 5 i 7 % uz povećanje stope zaposlenosti, uvesti sustav progresivnog oporezivanja koji bi se primijenjivao prema tvrtkama koje ostvaruju kroz duže razdoblje ekstraprofite.

Ključne riječi: *siromaštvo, borba protiv siromaštva, metode istraživanja siromaštva, mjere socijalne politike i siromaštvo*

UVOD

Ne može se reći da problem siromaštva nije prisutan u javnom diskursu kod nas. Međutim, u posljednje vrijeme o siromaštvu se češće govori kao jednom od velikih socijalnih problema hrvatskog društva, što se nerijetko doima kao puka fraza, a daleko manje i rjeđe kao o proširenom i ozbiljnom društvenom problemu koji bi trebalo detaljnije istražiti i na osnovu takvih uvida formulirati ozbiljan program borbe protiv siromaštva u hrvatskom društvu. Da je tome tako pokazuje i nedavna izjava Ananda Setha, predstavnika Svjetske banke u Hrvatskoj: "Naše nedavno istraživanje pokazalo je da se unatoč pet ili šest godina visokog ekonomskog rasta, razina siromaštva u Hrvatskoj nije smanjila. Kad govorim o siromaštvu, mislim na ljude koji žive s manje od 20 tisuća kuna na godinu. To znači da postoji takva društvena raslojenost da su neki ljudi ostali isključeni iz tog rasta. Istovremeno, Hrvatska troši na socijalu četiri posto BDP-a, dok, recimo,

Italija, Austrija ili Njemačka ne troše više od 2,5 posto. Sam po sebi nameće se zaključak o kojemu smo prošli tjedan razgovarali s predstavnicima hrvatske Vlade: **siromaštvo se u Hrvatskoj može eliminirati potpuno uz postojeću razinu troškova. Pravilnom raspodjelom siromaštvo bi nestalo i to bi bila vrlo snažna poruka društvu** (naglasio Z. M.).”¹

Da je Seth u pravu vidljivo je iz činjenice da aktualna vlast, ali i opozicija, vrlo malo političke pažnje pridaju zbiljskom nastojanju da se smanji stopa siromaštva u hrvatskom društvu. Čak bi se moglo primijetiti da i neki znanstvenici koji se bave istraživanjem siromaštva i uopće socijalnih problema nesvjesno promoviraju stav da socijalni problemi kod nas u usporedbi s drugim zemljama i nisu tako alarmantni.² Naše mišljenje je suprotno. Čak i ako su ti nalazi točni, to nije razlog da borba protiv siromaštva ne bude u središtu interesa političkih aktera.

Što se tiče iskustvenih istraživanja siromaštva kod nas može se također kritički primijetiti da društvene znanosti nisu uznastojale oko toga da dopremo do temeljitijih spoznaja o rasprostranjenosti siromaštva u hrvatskom društvu u posljednjih 15 godina. Treba reći da je prošlo osam godina od prvog i do danas najozbiljnijeg iskustvenog istraživanja siromaštva kod nas³ koje su proveli stručnjaci Svjetske banke, a ne naši istraživači. U međuvremenu su, točnije 2004. godine, Hrvatski Caritas i Centar za promicanje socijalnog nauka Crkve proveli empirijsko istraživanje na troetapnom probabilističkom uzorku (za cijelu populaciju) od 1216 odraslih građana Hrvatske⁴. Od 2001. godine Državni zavod za statistiku, oslanjajući se na metodologiju istraživanja siromaštva koja se primjenjuje u Europskoj Uniji (reprezentativan uzorak, iste linije siromaštva, identični upitnici za prikupljanje podataka o materijalnom stanju pojedinaca i kućanstava) izračunava za svaku godinu tzv. rizik siromaštva. Već desetak godina

¹ Ove riječi Seth je izrekao u intervjuu “Jutarnjem listu” od 3. 06. 2006. godine, str. 31. (Vresnik, 2006.). U spomenutom intervjuu Seth je dao još niz vrlo zanimljivih ocjena o gospodarskim, socijalnim i političkim kretanjima u našoj zemlji koje se mogu shvatiti i kao neizravna kritika vodećih političkih čimbenika koji snose ili bi trebali snositi najveću odgovornost za ukupni razvoj hrvatskog društva.

² Kada ovo kažem mislim primjerice na veliki članak u „Jutarnjem listu“ od 13. svibnja 2006. godine, str. 38. – 39., pod naslovom SOCIJALNA ISKAZNICA HRVATSKE – živimo slično kao Poljaci i Slovaci, ali ipak lošije od Čeha i Slovenaca. U članku, koji je pripremila KRISTINA TURČIN (Turčin, 2006b) iznosi se niz brojevanih podataka o socijalnom stanju u Hrvatskoj (primjerice stopa siromaštva, stopa nezaposlenosti, izdaci za socijalnu zaštitu, očekivana dob života, postotak stanovništva starijeg od 65 godina, BDP po glavi stanovnika, razlike u raspodjeli dohotka ...) te se oni kompariraju s podacima u zemljama EU i nekoliko tranzicijskih zemalja. U članku se iznose i komentari nekoliko stručnjaka (Zoran Šućur, Vlado Puljiz) i ljudi iz sindikata i nadležnih državnih institucija (Jasmina Ostojić, Mario Švigir). Poanta tih komentara je u tome da Hrvatska zapravo ne odstupa bitnije u negativnom smislu od drugih europskih država, a da je subjektivna slika hrvatskih građana o tome da su kod nas ti problemi daleko prisutniji posljedica nedavne socijalističke prošlosti u kojoj je tih socijalnih problema bilo daleko manje.

³ Riječ je o istraživanju koje su 1998. godine proveli stručnjaci Svjetske banke u suradnji s našim Državnim zavodom za statistiku, a rezultati tog istraživanja objavljeni su u studiji pod naslovom *Studija o ekonomskoj ranjivosti i socijalnom blagostanju*, Zagreb 2000. (Grupa autora, 2000.).

⁴ Preliminarni rezultati tog istraživanja objelodanjeni su 7. lipnja 2005. godine na konferenciji za tisak, a mogu se naći i na web stranici Centra za promicanje socijalnog nauka Crkve: http://snc.hbk.hr/public_html/siromastvo_2005.doc (ulaz ostvaren 25. srpnja 2006.)

dvije sindikalne središnjice – Nezavisni hrvatski sindikati (NHS) i Savez samostalnih sindikata Hrvatske (SSSH), izračunavaju mjesečno novčani iznos tzv. sindikalne košarice.

U nastavku ovoga članka izložit ćemo glavne nalaze tih istraživanja, ali i ukazati na neke njihove nedostatke i neusklađenosti.

I.

1. Istraživanje stručnjaka Svetske banke temeljilo se na reprezentativnom uzorku koji je obuhvatio 3.123 kućanstva u kojima su živjele 9.433 osobe. Jedina slabost tog uzorka bila je u tome što nije obuhvatio cijeli prostor Hrvatske. Naime, izvan uzorka ostala su područja istočne Slavonije i Dalmacije koja su bila okupirana za vrijeme Domovinskog rata. To je zasigurno moglo utjecati na konačno dobivene rezultate, jer se radilo o područjima na kojima je koncentracija siromaštva vjerojatno bila veća nego na drugim područjima Hrvatske.

Treba naglasiti da su sve značajne definicije bitnih pojmova u istraživanju (dohodak, izdaci ...) bile usklađene s metodologijom Eurostata, tj. Statističkog ureda Europske Unije. Osim klasičnih upitnika kojima su prikupljeni podaci o osnovnim sociodemografskim obilježjima članova kućanstva, imovini, prihodima i izdacima kućanstva, korišten je i dnevnik u koji je svako kućanstvo bilježilo, u dvotjednom razdoblju, sve izdatke za hranu, piće i duhan. Dnevnik je bilježio i onu potrošnju kućanstva čiji je izvor bila vlastita proizvodnja. Ovo je bilo važno zato što je siromaštvo bilo mjereno preko potrošnje.

U istraživanju se pokušalo utvrditi opseg **apsolutnog i relativnog siromaštva, odnosno međunarodna i nacionalna linija siromaštva.**⁵

Granica međunarodne linije apsolutnog siromaštva bila je određena s obzirom na pojedinca, i to tako da se definiralo apsolutno siromašnim onog pojedinca koji dnevno nije raspolagao s više od 4,3 američka dolara, i to prema paritetu kupovne moći. Izraženo u kunama, to bi iznosilo oko 30 kuna dnevno, odnosno mjesečno oko 900 kuna.

⁵ Pojam apsolutnog siromaštva polazi od određenja nekih minimalnih ili egzistencijalnih ljudskih potreba (jednakih za sve ljude) i potrebnih sredstava za njihovo zadovoljenje. Najčešće se ove minimalne potrebe svode na prehranu, odijevanje i stanovanje. Pri tome se nastoji utvrditi određenu količinu i kvalitetu prehrane, odijevanja i stanovanja, nužnih za fizički opstanak pojedinca. Zatim se određuju cijene svih potrepština potrebnih za zadovoljenje navedenih potreba. Apsolutno siromašnim bit će definirani oni pojedinci ili obitelji čiji prihodi ili zarada u određenom vremenskom razdoblju (mjesecu ili godini) nisu dostatni za zadovoljenje tih potreba.

Pojam relativnog siromaštva se odnosi na ono siromaštvo koje se tiče određenog društva u danom trenutku. Granica relativnog siromaštva se određuje u odnosu na standard života koji je, sukladno trenutnim konvencijama u nekom društvu, prihvatljiv i poželjan. Ta granica, dakle uključuje zadovoljavanje ne samo primarnih nego i sekundarnih (kulturnih, obrazovnih, zdravstvenih, sportskih i drugih) potreba. Koje od tih potreba bi trebale biti zadovoljene, to zavisi od opće razine razvoja u nekom društvu. Njihovo preciziranje najveća je teškoća kod konkretnog istraživanja relativnog siromaštva u nekom društvu.

Prema ovom istraživanju u Hrvatskoj je 1998. godine bilo četiri posto apsolutno siromašnih, odnosno 4,8 posto ako se uključe i ona područja Hrvatske koja nisu bila uključena u istraživanje. Ako pretpostavimo da je tada u Hrvatskoj živjelo oko 4,4 milijuna stanovnika (prema popisu iz 2001. godine bilo ih je 4.381.000), onda je bilo oko 210.000 apsolutno siromašnih.

Međutim, mnogo je važnije bilo utvrditi nacionalni prag siromaštva ili granicu relativne bijede pogotovo stoga što taj prag u Hrvatskoj nije bio ranije određen. Stoga su istraživači pokušali odrediti taj prag i to tako da su procijenili razinu ukupnih izdataka (uključujući i neprehrambene proizvode) hrvatskih kućanstava, pri čemu obitelji, nakon plaćanja neophodnih neprehrambenih troškova, zadovoljavaju tek minimalne prehrambene potrebe.

Zadovoljavanje kojih potreba je bilo uključeno u osnovne potrebe?

To su: hrana (i to raznolika prehrana koja uključuje meso, mlijeko, voće i povrće), odjeća, stanovanje, komunalne usluge (električna energija, voda, grijanje, telefon), osnovni kućanski aparati (hladionik, štednjak na plin ili drva, grijalica, TV), oprema za školu i knjige, izdaci za zdravstvenu skrb, te izvori koji omogućuju udovoljavanje kulturnim i socijalnim normama prema reciprocitetu unutar socijalne mreže.

Podmirenje svih ovih potreba u tijeku jedne godine bilo je procijenjeno na 41.500 kuna (po cijenama iz 1998. godine) za bračni par s dvoje djece, odnosno 15.474 kune za ekvivalentnu odraslu osobu (prema OECD-ovoj skali ekvivalentnosti prva odrasla osoba u obitelji ima ponder 1, ostale odrasle osobe 0,7, a djeca 0,5).

Polazeći od ovog određenja nacionalnog praga siromaštva broj siromašnih osoba u Hrvatskoj bio je 8,4 posto ili oko 10 posto ako uzmemo u obzir i bivša okupirana područja Hrvatske. Ako pođemo od iste pretpostavke o ukupnom broju stanovnika Hrvatske u to vrijeme, onda je bilo oko 440.000 relativno siromašnih.

Što znači biti siromašan u Hrvatskoj prema ovome istraživanju?

To, među ostalim, znači: siromašnu i jednoličnu prehranu (koju čine dvije ili tri namirnice, poput kruha, krumpira i mlijeka), nižu potrošnju (pri čemu se sve osim onog što je neophodno smatra luksuzom), neposjedovanje uštedevine na koju se čovjek može osloniti, zaduženost, loše i često negrijane stanove, nisko obrazovanje koje ozbiljno ograničava mogućnost izlaska iz siromaštva.

Koji konkretni socijalni uvjeti dovode pojedince ili obitelji u situaciju siromaštva ili kakav je specifični profil siromašnih u Hrvatskoj?

Gotovo tri četvrtine siromašnih živi u obiteljima u kojima glava obitelji ima samo osnovno obrazovanje ili manje. Očekivati je da će glava obitelji teško pronaći posao ako već nije zaposlen, a ako je zaposlen, njegovi će prihodi biti niski.

Četrdeset posto siromašnih živi u kućanstvima u kojima je glava obitelji umirovljenik i nemaju redovite prihode od zaposlenja. Samo jedna trećina živi u obiteljima koje bismo mogli nazvati – zaposlenim siromašnima. Nezaposleni čine najmanju grupu među glavama obitelji, ali ima puno siromašnih kućanstava gdje hranitelj (glava obitelji) nije zaposlen iako je u radno-sposobnoj dobi.

Profil siromaštva kojim dominiraju nezaposleni i neaktivni navodi na zaključak da je siromaštvo dugoročnog karaktera. Dva su razloga tome: ograničene mogućnosti koje stvara gospodarski rast i nesposobnost zaposlenih da iskoriste rijetke prilike koje im se nude. Ključni razlog zašto su mogućnosti ograničene je nesposobnost da se gospodarski rast pretvori u stvaranje novih radnih mjesta. Razlog zašto siromašni zaostaju jest njihovo nedostatno ulaganje u osobni razvoj, prije svega u obrazovanje.

Da Hrvatska značajno zaostaje u pogledu razvoja obrazovanja pokazuje usporedba s ostalim tranzicijskim zemljama. U Hrvatskoj obuhvat djece srednjoškolskim obrazovanjem iznosi tek oko 65 posto generacije, dok se u Mađarskoj, Poljskoj, Estoniji i Litvi taj obuhvat kreće od 75 do 85 posto generacije.

Za djecu siromašnih obitelji vrlo je vjerojatno da će rano napustiti školski sustav, a razlike u upisu u visoko obrazovanje su trenutačno vrlo izrazite. Prema ovome istraživanju iz 1998. godine nitko od siromašne djece, koje je bilo u dobi da je moglo studirati, nije pohađalo visoku školu ili fakultet, a samo 10 posto njih su pohađali napredne stručne škole. Siromašni imaju pristup sveučilištu samo uz pomoć visokokonzekurentnih stipendija, a njih i nema puno. U usporedbi s ostalim zemljama srednje i istočne Europe Hrvatska ima najmanji udio izdataka za obrazovanje u obliku stipendija.⁶

Oštra razlika u pogledu pristupa određenim razinama obrazovanja, koje su visoko vrednovane na tržištu radne snage, naglašava postojeće nejednakosti između siromašnih i onih koji to nisu s obzirom na mogućnost zarade i stvara međugeneracijsku reprodukciju siromaštva.

Na osnovu rezultata ovog istraživanja došlo se do spoznaje o postojanju četiriju skupina građana kod kojih je rizik siromaštva značajno iznad nacionalnog prosjeka.

a) Za one koji žive u kućanstvima kojima je glava obitelji nezaposlena ili neaktivna osoba, postoji oko tri puta veća vjerojatnost da budu siromašni, a taj je rizik još veći kod nezaposlenih osoba s malom djecom.

b) Za one koji žive u kućanstvima kojima glava obitelji ima osnovnoškolsko ili još niže obrazovanje postoji oko dva puta veća vjerojatnost da žive u siromaštvu.

c) Starije osobe koje ne primaju mirovinu imaju oko tri puta veću vjerojatnost nego prosječna osoba da budu siromašne. Stope siromaštva posebno su visoke za osobe u starijoj dobi (70 i više godina). Mnoge siromašne starije osobe bile su tijekom radnog vijeka zaposlene u poljoprivredi.

d) Za one koji žive na ruralnom području Slavonije ili središnje Hrvatske rizik siromaštva je dva puta veći od prosjeka.

⁶ Sve podatke i nalaze vezane za istraživanje siromaštva 1998. godine preuzeli smo iz već spomenute studije Svjetske banke: *Studija o ekonomskoj ranjivosti i socijalnom blagostanju*, Zagreb 2000.

Ovo istraživanje je također pokazalo da se ekonomski život siromašnih u brojnim aspektima razlikuje od nesiromašnih. Tako se primjerice struktura dohotka siromašnih razlikuje u tri točke u odnosu na nesiromašne.

a) Kao prvo, siromašni imaju manji udio dohotka od samozaposlenja, poduzetničkih aktivnosti, te poslova u neformalnom sektoru. On iznosi samo 6 posto u odnosu na 20 posto za cjelokupno stanovništvo.

b) Drugo, siromašni dobivaju gotovo trećinu svog dohotka iz državnih transfera (socijalna pomoć, dječji doplatak). Taj podatak ne iznenađuje s obzirom na veliku zastupljenost starijih osoba među siromašnima. Zapravo, za 60 posto siromašnih državni su transferi najveći izvor prihoda, dok za cjelokupno stanovništvo taj postotak iznosi samo oko trećinu.

c) Treće, siromašni se razmjerno više oslanjaju na dohodak u naturi. Taj dohodak je vrijednost vlastite proizvodnje, kao što je voće i povrće koje obitelj ubire i troši iz vlastitog vrta ili malog zemljišta (okućnice). Takav dohodak u naturi čini 13 posto dohotka siromašnih za razliku od samo 5 posto dohotka cjelokupnog stanovništva. Čak 20 posto siromašnih domaćinstava u seoskim područjima nema nikakvih drugih prihoda osim te proizvodnje u naturi.

2. Iskustveno istraživanje koje su 2004. godine proveli Hrvatski Caritas i Centar za promicanje socijalnog nauka Crkve polazilo je od sljedećih metodoloških pretpostavki:

a) Pod **ukupnim dohotkom kućanstva** podrazumijevao se ukupan neto dohodak koji primaju svi članovi kućanstva. Sastoji se od dohotka od nesamostalnog rada, dohotka od samostalnog rada, te primljenih naknada (u posljednjih 12 mjeseci) uz te dohotke, od socijalnih transfera, vrijednosti novčanih i nenovčanih poklona, ukupnih mjesečnih iznosa podignutih potrošačkih (ili stambenih) kredita i štednih uloga iz banaka, prihoda od prodaje poljoprivrednih proizvoda, prihoda od dobiti vlasništva poduzeća i od kamata na štedne bankovne uloge te godišnjeg prihoda od iznajmljivanja nekretnina i/ili drugih dobara u vlasništvu kućanstva.

b) **Odrasli ekvivalent (OE)** je mjerilo pomoću kojega se svi članovi kućanstva svode na odraslu osobu. Postupak se primjenjuje zbog određivanja ravnomjernijeg udjela svakog člana kućanstva u stjecanju zajedničkog prihoda. U izračunu relativne linije siromaštva korištena je modificirana OECD-ova ljestvica prema kojoj se nositelju kućanstva dodjeljuje koeficijent 1, svakoj drugoj odrasloj osobi u kućanstvu (14 godina i starijoj) koeficijent 0,5, a djeci mlađoj od 14 godina koeficijent 0,3.⁷

c) **Ekvivalentni dohodak** dobiva se tako da se ukupan dohodak kućanstva podijeli s ekvivalentnom veličinom kućanstva prema navedenoj OECD-ovoj ljestvici.

⁷ Ovdje treba upozoriti na različito određivanje koeficijenata za druge odrasle osobe i djecu u odnosu na istraživanje siromaštva koje je obavila Svjetska banka. U tom istraživanju koeficijent za drugu odraslu osobu bio je 0,7, a za svako dijete 0,5.

d) **Prag siromaštva ili relativna linija siromaštva** određen je kao 60% vrijednosti medijana ekvivalentnog dohotka svih kućanstava.

e) **Dobiveni broj siromašnih** je postotak osoba čiji je ekvivalentni neto dohodak ispod praga siromaštva.

Medijan prihoda ekvivalentnog člana domaćinstva u ovome istraživanju iznosio je 2.500 kuna, a prag siromaštva je postavljen na 60% tog iznosa tj. 1.500 kuna. S obzirom na to prag siromaštva iznosi:

a) za samačko kućanstvo (OE=1) 1.500 kuna mjesečno ili 18.000 kuna godišnje;

b) za kućanstvo s dvije odrasle osobe (OE=1,5) 2.250 kuna mjesečno ili 27.000 kuna godišnje;

c) za kućanstvo s dvije odrasle osobe i jednim djetetom (OE=1,8) 2.700 kuna mjesečno ili 32.400 kuna godišnje i

d) za kućanstvo s dvije odrasle osobe i dvoje djece (OE=2,1) 3.150 kuna mjesečno ili 37.800 kuna godišnje.

Polazeći od navedenih metodoloških pretpostavki istraživanje je pokazalo da je u Hrvatskoj 2004. godine bilo 29,2 posto relativno siromašnih.

Međutim, u ovome istraživanju je bilo postavljeno nekoliko pitanja preko kojih se testirala subjektivna samoprocjena siromaštva.⁸ Pri tome se ispitivala subjektivna samoprocjena siromaštva za sebe osobno i za vlastito kućanstvo. Dobiveni su pomalo iznenađujući podaci. Naime, čak 40,9 % od onih građana koji su objektivno bili ispod praga relativnog siromaštva odgovorili su da se subjektivno ne smatraju siromašnima. Kada je riječ o subjektivnoj procjeni položaja vlastite obitelji, odnosno kućanstva čak 37,7 % građana izjavljuje kako njihovo kućanstvo, uzimajući u obzir ukupne mjesečne (novčane i nenovčane) prihode, ne živi u siromaštvu.⁹

Nalazi ovog istraživanja koji se odnose na teritorijalni razmještaj siromašnih, te na njihovu obrazovnu i dobnu strukturu u osnovi se poklapaju s rezultatima istraživanja siromaštva koje je bilo sprovedeno 1998.godine. Na pitanje u kakvom su tipu naselja proveli najveći dio svog života 40,1% siromašnih je odgovorilo na selu, 30,3% u manjem mjestu, 21,9% u manjem gradu, a tek 12,7% u većem gradu.¹⁰

⁸ **Pojam subjektivnog siromaštva** odnosi se na subjektivnu prosudbu pojedinca ili obitelji o tome doživljavaju li svoju socijalnu poziciju siromašnom. Ovdje procjenjujemo siromaštvo na osnovi osjećaja i procjena onih osoba čije socijalno stanje kanimo utvrditi.

⁹ Neočekivanost ovih podataka proizlazi dodatno zbog toga što su mnoga javnomnijenska istraživanja i ankete, koje su bile sprovedene tijekom 90-tih godina prošlog stoljeća i početkom ovog stoljeća, davale sasvim drugačije podatke. Naime, mnogi građani su subjektivno svoju vlastitu socijalnu poziciju ili poziciju vlastitog kućanstva doživljavali nepovoljnijom nego što je ona objektivno bila. U većini tih istraživanja čak 70-80 posto građana je svoju socijalnu poziciju subjektivno definiralo siromašnom. Je li podaci ovog istraživanja ukazuju na bitnu promjenu u toj samoprocjeni ili je problem u kvaliteti i objektivnosti ranijih istraživanja, pitanje je koje zaslužuje pažnju.

¹⁰ Vidi web-stranicu: http://snc.hbk.hr/public_html/siromastvo2005.doc (ulaz ostvaren 25.srpnja 2006.)

Što se tiče obrazovne strukture siromašnih njih 42,4% ima osnovnu školu, 21,3% su kvalificirani ili visokokvalificirani radnici, 21,6% imaju neku srednju školu i 13,5% neki fakultet.

Analiza dobne strukture relativno siromašnih pokazuje da je daleko najveći udio građana starijih od 70 godina (njih je čak 43,5%). Zatim slijede oni između 55 i 69 godina (njih je 35,2%), a najmanji je udio onih između 25 i 34 godine (17,8%).¹¹

3. Od 2001. godine Državni zavod za statistiku (DZS) provodi kontinuirano istraživanje stope siromaštva iz godine u godinu (do sada su objelodanjeni podaci za 2001., 2002. i 2003. godinu). DSZ je preuzeo metodologiju istraživanja siromaštva koja se primjenjuje u Europskoj Uniji (reprezentativan uzorak, iste linije siromaštva, identični upitnici za prikupljanje podataka o materijalnom stanju pojedinaca i kućanstava). EU statistika polazi od dohotka kod izračuna stope siromaštva i od tzv. relativnog siromaštva.

Prag siromaštva za određene tipove kućanstava (prema liniji siromaštva 60% medijana nacionalnog ekvivalentnog dohotka) iznosio je:

	2001.	2002.	2003.
Samačko kućanstvo	17.965,52 K	19.253,86 K	18.895,88 K
Kućanstvo s dvije odrasle osobe i dvoje djece	37.727,60 K	40.433,19 K	39.681,35 K

Polazeći od ovako definiranog praga siromaštva stopa siromaštva 2001. godine bila je 17,2 %, 2002. 18,2 % i 2003. godine 16,9 %. Prema neslužbenim procjenama stopa siromaštva 1999. godine iznosila je 17,1 %, a 2000. godine 16,2 %. (Šućur, 2004, 3-5)

Ako ove stope siromaštva usporedimo s drugim europskim zemljama, uključujući stare i nove članice EU, onda se pokazuje da Hrvatska spada u grupu europskih država koje imaju visoku stopu siromaštva. U tu grupu spadaju primjerice: Irska (21%), Grčka (20%), Portugal (20%), Italija (18%), Španjolska (19%), Estonija (18%), Latvija (17%) itd.

Zanimljivo je da neke tranzicijske zemlje imaju daleko niže stope siromaštva od navedene skupine. Tako Slovačka ima stopu od 5%¹², Češka 8%, Mađarska 10% i Slovenija 11%. U grupu starih članica EU, koje imaju nisku stopu siromaštva, spadaju.: Švedska 10%, Finska, Nizozemska, Danska i Njemačka (sve po 11%). (Šućur, 2004, 6)

Prilikom usporedbe stope siromaštva u Hrvatskoj i u drugim europskim zemljama treba upozoriti na činjenicu da je kod nas u dohodak kućanstva

¹¹ Navedeni izvor, str. 5.

¹² Podatak se odnosi na 2003. godinu. Podaci za Sloveniju i Latviju odnose se na 2000. godinu, a za sve ostale spomenute zemlje na 2001. godinu.

uključen novčani i prirodni dohodak dok je u svim ostalim zemljama uključen samo novčani dohodak. Ako bismo to učinili i za Hrvatsku onda bi stope siromaštva bile više: 2001. godine - 20,5%, 2002. godine - 21,9% i 2003. godine - 18,9%.

Analiza ovih podataka pokazuje da se u razdoblju od 1999. do 2003. godine stopa siromaštva kretala između 16,2% (2000.) i 18,2% (2002.) što navodi na zaključak da se siromaštvo u tome razdoblju nije bitno smanjivalo niti povećavalo.

4. U ovome prikazu rezultata istraživanja siromaštva u Hrvatskoj ne smije se zaobići ni testiranje troškova tzv. sindikalne košarice koje testiranje već nekoliko godina obavljaju (nezavisno jedna od druge) dvije sindikalne središnjice i to Nezavisni hrvatski sindikati (NHS) i Savez samostalnih sindikata Hrvatske (SSSH). Iako se ova istraživanja bitno razlikuju od znanstvenih istraživanja siromaštva¹³ ona su zanimljiva zbog toga što pokazuju različita shvaćanja o granici relativnog siromaštva kod nas.

Istraživanje koje svaki mjesec provode Nezavisni hrvatski sindikati polazi od definiranja sadržaja košarice¹⁴ i mjesečnog izračuna novčanog iznosa koji je potreban za zadovoljavanje svih potreba predviđenih košaricom. U uzorak je uključeno šest većih gradova (Zagreb, Osijek, Split, Rijeka, Dubrovnik i Pula) i dva mjesta na otocima (Bol na otoku Braču i Krk na otoku Krku). Izračunavaju se iznosi troškova za svaki grad (mjesto) zasebno i prosjek troškova za Hrvatsku.

Za ilustraciju navest ćemo izračun prosječnih troškova za mjesec listopada 2005. godine (referentna jedinica analize je četveročlana obitelj - dvoje odraslih i dvoje djece):

Tablica 1 - Udjel pojedinih troškova u košarici

Elementi	Iznos	Postotak u kunama
Prehrana	2.428,91	38,8
Stanovanje	1.721,58	27,5
Prijevoz	632,98	10,1
Higijena	366,84	5,9
Odijevanje	816,31	13,0
Kultura	300,33	4,8
Ukupno:	6.266,94	100,00

Izvor: Cvrtila (2005), str. 9.

¹³ Ako bismo ih htjeli dovesti u vezu sa znanstvenim istraživanjima siromaštva onda možemo reći da su bliska istraživanju stope siromaštva s obzirom na potrošnju kućanstva.

¹⁴ Zanimljivo je da voditelji ovog istraživanja odbijaju javno objelodaniti normative po kojima izračunavaju troškove košarice, jer ih drže tajnom (??), ali otkrivaju što u prosjeku računaju kao potrebno obitelji.

U okviru prehrane računaju se troškovi za: kruh, tjesteninu, povrće, voće, meso, masnoće, mliječne proizvode, kavu, šećer i vino. Troškovi za stanovanje uključuju plaćanje svih režijskih troškova vlastitog stana od 60 metara kvadratnih, uključujući i popravke kućanskih aparata. Troškovi za prijevoz uključuju cijenu dviju mjesečnih radničkih i dvije dažke karte. Troškovi za higijenske potrebe uključuju 4-5 kg deterdženta, zubnu pastu, sapun, šampon, kremu za lice, higijenske uloške, toaletni papir... Za kulturne potrebe predviđene su dvije kino ulaznice i dvije ulaznice za kazališne predstave mjesečno, jedan mjesečnik i 20 primjeraka dnevnih novina mjesečno.

U troškovima košarice nema troškova automobila, najma podstanarskog stana, zdravstvenih usluga, izleta, putovanja, izdvajanja za štednju, cigareta, sportskih aktivnosti...

Budući je osnovni cilj košarice pokazati koliko dana u mjesecu prosječna radnička obitelj može preživjeti s jednom prosječnom plaćom¹⁵ dobiveni podaci o cijeni košarice obično se uspoređuju s prosječnom plaćom svih zaposlenih u hrvatskom društvu za isti mjesec. Tako je za mjesec listopad prosječna plaća "pokrivala" tek 70,5 posto troškova košarice (iznosila je 4.435 kuna).

Kada bi se na osnovu ovih izračuna pokušala procijeniti stopa relativnog siromaštva u Hrvatskoj ona bi, naravno, bila daleko viša u odnosu na stope koje su dobivene u istraživanjima koja su se temeljila na znanstvenoj metodologiji koja je prihvaćena u razvijenim zapadnim društvima (ta stopa bi zasigurno bila između 35 i 40 posto).

Nema sumnje da su i ovakva istraživanja korisna, jer daju određene podatke koji mogu pridonijeti cjelovitijem sagledavanju problema siromaštva u hrvatskom društvu. Tako primjerice podatak da oko dvije petine (ili preciznije 38,8 %) ukupnih troškova četveročlane obitelji odlazi za prehranu upućuje na "sklonost ka siromaštvu".

S druge strane, slabost ovih istraživanja je u tome što su kao ekvivalentnu jedinicu analize uzeli četveročlanu obitelj, a njen udio u ukupnom broju obitelji (kućanstava) u hrvatskom društvu, prema popisu stanovništva iz 2001. godine je tek 21%. (Malenica, 2003, 18)

Zaključujući ovaj prikaz najznačajnijih istraživanja siromaštva u našoj zemlji, može se zaključiti da je, bez obzira na sva ograničenja i slabosti tih istraživanja, fenomen siromaštva jako prisutan te da bi djelotvorna borba protiv siromaštva trebala biti na visokom mjestu političkih prioriteta bilo koje vlade. To tim više što će negativne posljedice siromaštva (pogoršanje zdravstvenog stanja nacije, povećanje svih oblika devijantnog ponašanja, međugeneracijska reprodukcija siromaštva...) u sljedećim godinama sve više dolaziti do izražaja.

¹⁵ To je izjava Maria Švigira, ekonomskog analitičara SSSH-a, u članku Marijane Cvrtilice: *Život zbijen u košaricu*, objavljenom u Slobodnoj Dalmaciji od 14. 11. 2005., str. 9.

II.

Prema raspoloživim podacima o proširenosti siromaštva u našoj zemlji, o čemu smo opširnije pisali u prvome dijelu ovoga članka, možemo reći da je siromaštvo dosta prošireno. Isto tako, kretanje stope siromaštva u posljednjih nekoliko godina (od 1999. – 2003. godine) pokazuje da se broj siromašnih kod nas niti značajnije povećava niti smanjuje (raspon između najniže i najviše stope u spomenutom petogodišnjem razdoblju iznosi samo 2 posto / 16,2% : 18,2% /).

Postavlja se pitanje je li kod nas postoji službeno usvojen i prakticirajući program borbe protiv siromaštva po ugledu na neke razvijene zapadne zemlje. U pokušaju da saznamo pravo stanje stvari došli smo do informacije da je bivša koalicijska vlada lijevog centra, kojoj je na čelu bio Ivica Račan, 2001. godine usvojila dokument pod naslovom Borba protiv siromaštva i isključenosti u Hrvatskoj.¹⁶

Dokument se sastoji od dva glavna dijela: 1) prikaza postojećeg stanja i 2) prijedloga mjera koje bi trebalo poduzeti da bi se u razumnom roku smanjila stopa siromaštva.

U Dokumentu se polazi od načelnog stava da je “nužan cjelovit pristup u borbi protiv siromaštva i isključenosti, koji uključuje usklađenu i povezanu aktivnost različitih aktera, počevši od odgovornih ministarstava, preko lokalnih zajednica do civilnih i nevladinih organizacija... Cilj integralne strategije za borbu protiv siromaštva i isključenosti mora biti ne samo ublažavanje i reduciranje nego i prevencija ovih socijalnih problema.” (Ministarstvo rada i socijalne skrbi, 2001., 182)

Polazeći od ovog načelnog stajališta u Dokumentu se spominju sljedeća područja društvenog života koja su u određenoj vezi s borbom protiv siromaštva: radno zakonodavstvo i politika plaća, politika zapošljavanja i zaštita od nezaposlenosti, porezna politika, mirovinski sustav, zdravstvena zaštita, stanovanje, obrazovanje, obiteljska politika, socijalna skrb i pomoć, skrb o izbjeglicama i povratnicima te civilno društvo. U prvome dijelu ovoga Dokumenta daje se temeljit i sažet prikaz postojećeg stanja u svakome od spomenutih područja dok se u drugome dijelu predlažu promjene koje bi trebalo poduzeti kako bi se stopa siromaštva smanjila.

Bilo je predviđeno da se svake godine napravi analiza svega onoga što se je poduzelo i učinilo u pogledu ostvarivanja Programa borbe protiv siromaštva i isključenosti. Budući je došlo do prijevremenih parlamentarnih izbora (u studenome 2003. godine) Račanova vlada se nije oglasila takvom analizom. Prema sasvim nepotvrđenim informacijama Sanaderova vlada je formalno prihvatila spomenuti Program... kao sastavni dio svoga programa rada. Međutim, izgleda da ostvarivanje tog Programa... nije prioritet aktualne vlasti. Čak ni kao

¹⁶ Dokument je objavljen u časopisu *Revija za socijalnu politiku* 8, 2001., broj 2, str. 181. – 193., a napisao ga je dr. sc. Zoran Šućur. Dokument je napisan po nalogu Ministarstva rada i socijalne skrbi.

politička parola se ne spominje od strane članova Vlade, a nismo čuli da se je Vlada oglasila pismenim izvješćem iako će se uskoro navršiti tri godine od početka njenog mandata. Štoviše, ako je suditi po nekim njenim nedavnim odlukama čini se da je ona sasvim zaboravila na Program borbe protiv siromaštva i isključenosti. Zato sa strepnjom treba očekivati podatke o stopi siromaštva za 2004. i 2005. godinu.

Za ilustraciju te činjenice se može navesti dogovor Vlade i Hrvatske stranke umirovljenika (HSU) o načinu vraćanja duga umirovljenicima. Prema tome dogovoru dio umirovljenika s najnižim mirovinama neće dobiti nikakav povrat, jer su oni posljednjih godina dobivali određene dodatke na svoje mirovine čiji iznos navodno odgovara veličini duga koji bi im država trebala vratiti. S druge strane, umirovljenici s većim mirovinama dobit će na račun povrata duga između 20 i 200.000 kuna. To znači da povrat duga umirovljenicima neće bitnije utjecati na smanjivanje stope siromaštva među umirovljenicima, a dosadašnja istraživanja siromaštva su pokazala da umirovljenici s vrlo niskim mirovinama čine značajnu skupinu siromašnih u našem društvu.

Drugi primjer koji izražava priličnu mjeru neosjetljivosti prema siromašnima jest odluka Hrvatskog zavoda za zdravstveno osiguranje (HZZO) o uvođenju administrativne pristojbe u iznosu od 30 kuna mjesečno za osnovne zdravstvene usluge (uputnice, recepte ...).¹⁷ Nema sumnje da će ova odluka ponajprije pogoditi starije osobe i umirovljenike koji su s obzirom na njihovu životnu dob i zdravstveno stanje daleko više upućeni na češće korištenje zdravstvenih usluga. Već smo spomenuli da se iz ovih skupina građana pretežno regrutiraju siromašni što znači da će ova mjera HZZO-a dodatno pogoršati životne uvjete ovih građana. Isto tako, smatra se da će promjene u načinu korištenja lijekova, što je regulirano novim zakonima o funkcioniranju zdravstva¹⁸ najviše pogoditi dio obitelji i građana koji su već u situaciji siromaštva.

Treći primjer koji ukazuje na to da se kod nas ne vodi sustavna politika borbe protiv siromaštva jest odluka nekih gradova i općina¹⁹ da osiguraju besplatne udžbenike svim učenicima osnovnih škola na svome području. Odluka je načelno vrlo prihvatljiva, ali je sporno je li se morala odnositi na sve učenike bez obzira na socijalni status njihovih obitelji. Po našem mišljenju, u situaciji kada su mnoge obitelji ili pojedinci pogođeni siromaštvom osiguravati besplatne udžbenike i djeci vrlo bogatih obitelji, odražava nedovoljnu socijalnu osjetljivost i nepostojanje razrađenog i racionalnog sustava borbe protiv siromaštva.

¹⁷ Način plaćanja ove pristojbe, čija primjena je počela 1. listopada 2005. godine, već je izazvala revolt kako građana-bolesnika tako i zdravstvenog osoblja (liječnika i medicinskih sestara). Odlukom je predviđeno da zdravstvene institucije bolesnicima izdaju potvrde o uplaćenim pristojbama kako bi nakon potrošenih 30 kuna u toku jednog mjeseca prestali plaćati tu pristojbu.

¹⁸ Ti zakoni su usvojeni u Saboru krajem lipnja 2006. godine.

¹⁹ Nisu mi poznati svi gradovi i općine koji su donijeli takvu odluku, ali je dovoljno spomenuti da tu spadaju Zagreb i Split.

Da bi se jedan takav sustav razradio i uspješno primijenio, prethodno je potrebno napraviti vrlo detaljnu analizu primjene postojećih zakonskih i drugih propisa preko kojih se je pokušalo utjecati i na smanjenje stope siromaštva. Umjesto takve analize, koju su trebala napraviti nadležna državna tijela, čini se da su neke aspekte takve analize napravili stručnjaci *Svjetske banke*. Prema pisanju *Jutarnjeg lista*²⁰ Svjetska banka je napravila analizu izdataka za socijalne naknade u Hrvatskoj u 2004. godini i na osnovu toga uputila određene primjedbe hrvatskoj vladi.²¹ Da vidimo što pokazuje ta analiza:

Tablica 2 - Izdaci za socijalne naknade u Hrvatskoj u 2004. godini

Naknada	Iznos u mlrd. kuna	Postotak BDP-a	% u ukup. izdacima
Dječji doplatka	1,54	0,75	19
Porodiljne naknade	0,49	0,24	6
Naknade za branitelje	3,34	1,63	41
Naknade iz socijalne skrbi (od toga naknada za uzdržavanje)	1,83 0,54	0,91 0,26	22 6,6
Naknada za nezaposlene	0,77	0,41	9
Ostale naknade	0,19	0,11	2
Ukupno:	8,16	4,10	100

Izvor: Izračun Svjetske banke, preuzeto iz *Jutarnjeg lista*, 11. 05. 2006., str. 5.

Iz ove analize je vidljivo da je Svjetska banka naknade za branitelje uključila u socijalne naknade i budući je njihov udio u ukupnim socijalnim naknadama vrlo visok (41 %) to su hrvatska izdvajanja za te svrhe velika i iznose 4,1 % BDP-a. Stručnjaci Svjetske banke smatraju da bi tu svotu trebalo smanjiti za oko 15 %, odnosno na 3,5 % DBP-a.

Za ovu našu temu vrlo je zanimljivo upozorenje Svjetske banke da su naše socijalne naknade uglavnom loše ciljane i da mnoge od njih nisu usmjerene suzbijanju siromaštva, niti ovise o imovinskom cenzusu kao što je slučaj sa braniteljskim naknadama. Jedina gotovinska pomoć koja ide siromašnima, odnosno koja ovisi o primanjima, jest pomoć za uzdržavanje, za koju Hrvatska izdvaja samo 0,26 posto BDP-a. Istovremeno, zemlje EU-a u prosjeku na gotovinske naknade izdvajaju 1,4 posto BDP-a. Zato Svjetska banka kao uvjet za

²⁰ Vidi članak KRISTINE TURČIN: Država mora kresati naknade braniteljima, JUTARNJI LIST, 11. 05. 2006. str. 5.

²¹ Do tih primjedbi Svjetske banke došlo je u vezi mogućnosti da Hrvatska ostane u PAL-programu Svjetske banke, odnosno da nastavi dobivati kredit za prilagodbu EU s vrlo povoljnim kamatama. Prema tim primjedbama, Hrvatska bi pro futuro trebala smanjiti ukupnu masu novca za socijalne naknade, a istovremeno povećati udio izdvajanja za socijalne pomoći.

dobivanje kredita nalaže da Hrvatska smanji ukupni iznos za naknade i istovremeno značajno poveća udio za socijalne pomoći. Ima li se u vidu struktura socijalnih naknada jasno je da bi to povećanje trebalo ići na uštrb naknada za branitelje. Iluzorno je očekivati da će aktualna vlast takvo nešto učiniti budući se ona prema braniteljskoj populaciji ponaša klijentelistički.

Polazeći od navedenog općeg zaključka stručnjaka Svjetske banke glede učinkovitosti hrvatske vlade u borbi protiv siromaštva doista je potrebno vrlo brzo analizirati u kojoj su mjeri nalazi Svjetske banke točni i proširiti tu analizu dodatnom analizom ostalih aspekata socijalne politike i njenim utjecajem na smanjenje stope siromaštva. Na osnovu toga je potrebno razviti novi i učinkovitiji sustav socijalne politike i drugih mjera usmjerenih ka smanjenju broja siromašnih u hrvatskom društvu.

Ako se želi u sljedećih tri do pet godina značajnije smanjiti stopa siromaštva kod nas onda je u okviru drugih mjera potrebno poduzeti niz mjera na makro planu društva koje bi vodile značajnijoj preraspodjeli društvenog bogatstva, a time i smanjenju stope siromaštva. Te mjere bi trebale biti bitan dio službene strategije društvenog i gospodarskog razvoja Hrvatske koja se već dugo priželjkuje, ali nikako da se usvoji.²²

Ovdje ćemo navesti samo nekoliko, po našem sudu, najbitnijih mjera:

1. osiguranje godišnjih stopa rasta BDP-a između 5 i 7 % uz povećanje stope zaposlenih.²³ Treba naglasiti da je ovo nužan, ali ne i dovoljan preduvjet za smanjivanje stope siromašnih.

2. poreznim i drugim mjerama smanjiti prevelike razlike u plaćama između pojedinih sektora gospodarstva. O ovome problemu se kod nas vrlo rijetko raspravlja, a on je u određenoj mjeri generator siromaštva. Naime, visina plaća u nekim industrijskim i drugim granama gospodarstva toliko su niske da se dio zaposlenih i njihove obitelji nalaze ispod granice relativnog siromaštva.²⁴

²² U proljeće 2006. godine se bio pojavio prijedlog te strategije, ali nakon kratkotrajne, parcijalne i neobvezujuće rasprave u medijima, nastao je snažan muk iako je Vlada imala obvezu, koju joj je naložio Sabor, da napravi prijedlog strategije i s njom se pojavi pred Saborom. Reakcija javnosti je uglavnom bila negativna (tvrdilo se da je tekst apstraktan, više znanstveno negoli političko-aktivistički usmjeren). Krajem srpnja iste godine vlada je usvojila prerađeni tekst dokumenta pod naslovom *Strateški okvir za razvoj 2006. – 2013.* koji je trebao biti upućen Saboru. Međutim, do kraja 2006. godine on nije bio uvršten u dnevni red toga tijela. U ovome dokumentu vrlo malo prostora je posvećeno problemu siromaštva. U 4. odjeljku koji nosi naslov *Socijalna kohezija i socijalna pravda* (str. 24. – 28.) samo se konstatira da je u Hrvatskoj 2003. godine stopa rizika od siromaštva iznosila 18 posto i zaključuje: "Borba protiv siromaštva, posebno siromaštva osjetljivih skupina (starijih osoba, nezaposlenih, samačkih kućanstava) zahtijeva neprekidnu pozornost svih dijelova društva." U dijelu gdje se govori o ciljevima koje bi trebalo ostvariti do 2013. godine navodi se da treba "povećati udjel 10 posto najsiromašnijih u ukupnoj raspodjeli dohotka i smanjiti postotak populacije koja je ugrožena siromaštvom" te povećati učinkovitost sustava socijalnih transfera. Izostalo je navođenje načina na koji bi se to trebalo postići.

²³ Ovaj moment treba naglasiti zbog toga što u razdoblju od 2000. – 2005. godine, iako je prosječna stopa rasta BDP-a bila oko 4 posto, apsolutni broj zaposlenih nije se bitnije povećao. Ako uzmemo u obzir sezonske varijacije u stopi zaposlenosti onda možemo reći da je prosječna godišnja zaposlenost bila oko 1.400.000 građana.

²⁴ Prema podacima *Državnog zavoda za statistiku (DZS)* prosječna neto plaća svih zaposlenih u pravnim osobama u svibnju 2006. godine iznosila je 4.686 kuna. Međutim, najviša prosječna neto plaća u istom

3. ubrzati smanjivanje regionalnih razlika u stupnju razvijenosti između pojedinih regija u Hrvatskoj, posebno između grada Zagreba i ostalih dijelova Hrvatske. Iako je svijest o ogromnim regionalnim razlikama, najčešće mjerenih veličinom DBP po stanovniku,²⁵ već dugo prisutna, niti aktualna vlast, a niti opozicija, još uvijek nisu ponudile sustav mjera i promjena koje bi u razumnom vremenskom roku dovele do smanjivanja tih razlika.

4. uvesti sustav progresivnog oporezivanja koji bi se primjenjivao prema tvrtkama koje ostvaruju kroz duže razdoblje ekstra profite. Visina progresivnog poreza ne bi trebala biti previsoka i u tome smislu destimulativna, ali bi bila jedan od načina nužne preraspodjele društvenog proizvoda. U posljednjih pet-šest godina poslodavci su prisvojili veći dio novostvorenih vrijednosti.

5. trebalo bi preispitati visinu minimalnog osobnog dohotka ili plaće i otvoriti raspravu o navodno skupoj cijeni rada u Hrvatskoj.

Literatura:

- Cvrtila, M. (2005.), Život zbijen u košaricu, Slobodna Dalmacija, 14. 11. 2005., str. 9.
- Grupa autora (2000.), Studija o ekonomskoj ranjivosti i socijalnom blagostanju, Zagreb, Svjetska banka.
- Haralambos, M. – Holborn, M. (2002.), Sociologija – teme i perspektive, Zagreb, Golden marketing, str. 290. – 346.
- http://snc.hbk.hr/public_html/siromastvo_2005.doc
- Landes, S. D. (2003.), Bogatstvo i siromaštvo naroda, Zagreb, Masmedia.
- Laušić, F. (2005.), Šibenski BDP 2.370\$, zagrebački 23.361\$, Slobodna Dalmacija, 9. 07. 2005., str.11.
- Malenica, Z. (2003.), Siromaštvo – vrste, rasprostranjenost i uzroci siromaštva u Hrvatskoj 90-tih godina 20. stoljeća, Slobodna Dalmacija, 24. 05. 2003., str. 16. – 19.
- Ministarstvo rada i socijalne skrbi (2001.), Program borbe protiv siromaštva i isključenosti u Hrvatskoj, Revija za socijalnu politiku, 8, broj 2, str. 181. – 193.
- Središnji državni ured za razvojnu strategiju i koordinaciju fondova EU (2006.), Strateški okvir za razvoj 2006. – 2013., Zagreb.
- Šućur, Z. (2001.), Siromaštvo – teorije, koncept i pokazatelji, Zagreb, Pravni fakultet.
- Šućur, Z. (2005.), Siromaštvo i socijalni transferi u Hrvatskoj, Financijska teorija i praksa, 29, broj 1, str. 37.- 58.

mjesecu bila je u zračnom prometu i iznosila je 8.401 kunu ili 3.715 kuna više od državnog prosjeka. Najniža prosječna neto plaća bila je isplaćena u proizvodnji odjeće i iznosila je 2.436 kuna ili 2.250 kuna manje od državnog prosjeka za svibanj. To znači da je odnos između najviše i najniže prosječne plaće iznosio 1: 3,4. (www.dzs.hr, ulaz ostvaren 28. srpnja 2006.)

²⁵ Prema istraživanju Hrvatske gospodarske komore i Financijske agencije za 2004. godinu grad Zagreb je imao BDP po stanovniku 23.361 \$, a najnerazvijenija Vukovarsko-srijemska županija samo 2.070 \$. To znači da je građanin Zagreba imao za 11,2 puta veći BDP od građanina koji je živio u Vukovarsko-srijemskoj županiji.

- Turčin, K. (2006. a), Država mora kresati naknade braniteljima, Jutarnji list, 11. 05. 2006., str. 5.
- Turčin, K. (2006. b), Socijalna iskaznica Hrvatske – živimo slično kao Poljaci i Slovaci, ali ipak lošije od Čeha i Slovenaca, Jutarnji list, 13. 05. 2006., str. 38.-39.
- Udruga za razvoj socijalne politike (2000.), Program razvoja informacijsko-dokumentacijskog centra o siromaštvu i socijalnoj pomoći, Zagreb
- Vresnik, V. (2006.), Najsporiji ste u Europi u stvaranju radnih mjesta, Jutarnji list, 3. 06. 2006., str. 31.-32.
- www.dzs.hr

THE DISTRIBUTION OF AND FIGHT AGAINST POVERTY IN THE REPUBLIC OF CROATIA

The basis of the idea for this paper is that, for several years now, very little has been done in the fight against poverty in Croatian society. The problem of poverty in a political sense has been discussed mainly on the level of political phrases and not in a way to really attempt to considerably decrease this phenomenon. In an attempt to contribute to this approach, in the first part of this paper the results of all important research on poverty in Croatia over the last 10 years are given systematically. Simultaneously, methodological differences in this research are shown and the view that the distribution of poverty in Croatian society has not been sufficiently researched is stated. The second part of the paper outlines the thesis that the existing measures of social policy are not efficient enough in influencing a reduction in the rate of poverty. For the rate of poverty to be considerably reduced, it is necessary to make important changes in the macro plan of society such as; accelerating the reduction of regional differences in the rate of development between certain regions in Croatia, reducing the huge differences in wages between certain sectors of business by taxation and other measures, creating a yearly rate of growth of GDP between 5 and 7 % together with increasing the rate of employment, bringing in a system of progressive taxation which would be applied to the companies that achieve extra profits over a longer period of time and so on.

Key words: *poverty, fight against poverty, methods of researching poverty, measures of social policy and poverty*